

วิจัยสุจริตกับวิธีการลดความขัดแย้งในสังคมไทย

Good conduct in ways to reduce conflict in Thai society.

พระครูโกวิทอรธวาทิ

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์หลักวิจัยสุจริตที่สามารถลดความขัดแย้งในสังคมไทย จากการศึกษาพบว่า การใช้วาจาในการสื่อสารเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ทั่วไปที่ต้องการก่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ทั้งการใช้วาจาที่ก่อให้เกิดปัญหาโดยเฉพาะปัญหาความขัดแย้งในประเด็นต่างๆ ในสังคมไทยไม่ว่าจะเป็นการใช้วาจาเพื่อการใส่ร้ายป้ายสี การดูหมิ่น การโกหก การพูดคำหยาบ การให้ข้อมูลที่ไม่เป็นจริง เป็นต้นจนนำไปสู่ความไม่ไว้วางใจระหว่างกันมากยิ่งขึ้น ซึ่งแนวคิดทางพระพุทธศาสนาเชื่อว่า ความสำรวมระวังในการพูดจา หรือการใช้วิจัยสุจริตร่วมกับความสงบสุขมาสู่สังคมทำให้เป็นที่รักของผู้ที่เข้าใกล้ และสามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในเชิงการสื่อสารระหว่างมนุษย์ด้วยกันโดยอาศัยการเสริมสร้างวิธีการ ได้แก่ การลดความขัดแย้งด้วยการใช้สัจจะ การใช้วาจาเพื่อสื่อความเป็นกลางทางสังคม การใช้วาจาที่ก่อให้เกิดความรับผิดชอบทางสังคม การใช้วาจาที่อาศัยหลักการไม่เสริมแต่ง และการพัฒนาผู้นำต้นแบบทางวาจา

Keyword : วิจัยสุจริต. ลดปัญหาความขัดแย้ง. สังคมไทย.

Abstracts

This article aims to analyze good conduct principles that can reduce conflict in Thai society. According to studies, it has been found that Verbal communication is a common human behavior that requires understanding between people, both verbal and non-verbal. In Thai society, it is verbal abuse, tirade, tense, lying, speech, rude, inaccurate information. It does not believe in intercourse more. The concept of Buddhism believes, I has to be careful in speaking. The use of Good conduct brings peace to society, making it a loved one's approach. It can solve conflicts in human communication.

Keyword : Good conduct, Reduce conflict. Thai society.

บทนำ

การรวมกลุ่มของสังคมมนุษย์ย่อมจะต้องมีการใช้คำพูดหรือวาจาในการติดต่อสัมพันธ์กันเพื่อความเข้าใจและตอบสนองต่อความต้องการของกันและกันแต่ในบางสังคมย่อมติดต่อกันทางที่ดีบ้าง ทางที่ไม่ดีบ้างจนนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างกันอันเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตในสังคมนั้น ๆ อีกทั้งหากการติดต่อกันไม่เป็นไปตามสิ่งที่ตนเองต้องการในระดับมาก เช่น การสูญเสียผลประโยชน์ในทางสังคมอาจจะเกิดความรุนแรงอย่างตามระดับมากน้อยแตกต่างกันไปเพราะฉะนั้นโดยหลักการของการใช้วาจาก็เพื่อการแสดงเจตนาของตนให้คนอื่นเข้าใจโดยตรง ได้แก่ การพูดโดยทางอ้อมได้แก่ การแสดงออกแทนคำพูดทุกวิธี เช่น การใช้ภาษาใบ้ สายหน้าเมื่อปฏิบัติหน้าที่หน้าเมื่อรับ การบอกกล่าวด้วยอักษร เช่นการเขียนหนังสือ การทำเครื่องหมายด้วยภาพหรือด้วยแสงสี การแสดงโดย

ปัญญา เช่น การครองผ้ากาสายะอย่างนักบวช การแต่งเครื่องแบบอย่างทหาร การแต่งเครื่องแบบตำรวจ การแสดงตัวเป็นข้าราชการ กิริยาเหล่านี้ถ้าทำให้ผู้อื่นเชื่อว่าตนเป็นเช่นนั้น ก็อนุมานเป็นวาจาซึ่งในบรรดาผลทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นลมบก ลมทะเล ลมใต้ฝุ่น ลมสลาตัน ซึ่งรำลึกกันนักหนาว่าร้ายแรงมาก แต่ก็ยังเบากว่าลมปากคน ลมปากของคนนั้นมันพัดแผ่ว ๆ พัดค่อย ๆ แต่ว่าฤทธิ์มันแรง ลมบกเมื่อมันแรงมาหลังคาเรือนปลิวกระจายไปคนละทิศละทาง ปิ่น มุกกันต์, 2514 : 130-131) ดังที่สุนทรภู่ กวีเอกของโลก ได้กล่าวถึงความสำคัญของการพูดไว้ในบทกลอน “นิราศภูเขาทอง” (เทพ สุนทรสารทูล, 2535 : 94) ว่าดังนี้

ถึงบางพูดพูดดีเป็นศรีศักดิ์

มีคนรักสรรถ้อยร้อยยจิต

เม้นพูดชั่วตัวตายทำลายมิตร

จะชอบผิดในมนุษย์เพราะพูดจา

การสอนธรรม พระพุทธเจ้าทรงมีหลักเกณฑ์ในการใช้วาจาของพระองค์ ดังปรากฏในอภัยราชกุมารสูตร ที่นิคนธานุบุตรให้อภัยราชกุมารไปทูลถามพระพุทธเจ้าว่า พระองค์ตรัสวาจาไม่เป็นที่รักที่พอใจของคนอื่นหรือไม่ ด้วยหวังจะเอาโทษพระพุทธเจ้า พระองค์ตรัสตอบอภัยราชกุมารว่า “ตถาคตก็ฉันทันเหมือนกัน ย่อมรู้วาจาที่ไม่จริง ไม่แท้ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ และวาจานั้นไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่พอใจของผู้อื่น ตถาคตไม่กล่าววาจานั้น อนึ่งตถาคตย่อมรู้วาจาที่จริง ที่แท้ แต่ไม่ประกอบด้วยประโยชน์และวาจานั้นไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่พอใจของผู้อื่น ตถาคตไม่กล่าววาจานั้น”... เพราะตถาคตมีความเอ็นดูในสัตว์ทั้งหลาย”. (ม.ม. (ไทย) 13/86/87-88) จากหลักการที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการละเว้นวจีทุจริตถือว่าเป็นจุดยืนที่สำคัญของพระพุทธศาสนา (ที.ปา. (ไทย) 11/158/119) ซึ่งคำสอนทำให้เกิดคุณงามความดีทั้งต่อตนเองและสังคม แต่ถ้าหากมนุษย์มีพฤติกรรมที่เป็นไปในทางที่ไม่ดีเป็นการกระทำที่ตกไปในทางที่ชั่วนำมาซึ่งโทษภัยอันหาประมาณไม่ได้มาสู่ทั้งตนเองและสังคม ในส่วนการพูด หรือวาจาที่ก่อให้เกิดโทษควรระวัง

กล่าวได้ว่า การใช้วาจาของมนุษย์ก็เพื่อการติดต่อสื่อสารระหว่างกันที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตนเองหากสามารถเป็นไปตามสิ่งที่ตนเองต้องการย่อมไม่เกิดปัญหาขึ้น แต่หากการติดต่อสัมพันธ์ที่ไม่เป็นไปตามสิ่งที่ต้องการย่อมจะส่งผลต่อการเกิดขึ้นของปัญหาในระดับมากน้อยแตกต่างกันออกไป แต่สุดท้ายจะส่งผลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์โดยภาพรวมทั้งหมด แต่ถึงอย่างไรก็ตามปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจะการใช้วาจาเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่จะต้องเกิดขึ้นแม้กระทั่งการบัญญัติข้อห้ามทางพระพุทธศาสนาในเรื่องของมุสาวาทที่พยายามส่งเสริมการใช้วาจาให้ถูกต้อง ลดปัญหาและสร้างประโยชน์ระหว่างกันจนนำไปสู่การลดระดับปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยให้น้อยลง

แนวคิดเกี่ยวกับการลดปัญหาความขัดแย้ง

ความหมายความขัดแย้ง

ความขัดแย้ง หมายถึง การที่บุคคลต้องตัดสินใจเลือกอย่างหนึ่งโดยที่การเลือกนั้นอาจจะเต็มใจเลือกหรือจำใจเลือกส่วนความต้องการตัดสินใจเลือกอย่างใดอย่างหนึ่งโดยที่การเลือกนั้นอาจจะเต็มใจเลือกหรือจำใจเลือก ส่วนความขัดแย้งระหว่างบุคคล คือ สถานการณ์ที่ไปขัดขวางหรือสกัดกั้นการกระทำของอีกฝ่ายหนึ่งในการที่จะบรรลุเป้าหมายของเขาหรือการที่บุคคลมีความแตกต่างกันในเรื่องค่านิยม ความสนใจแนวความคิด วิธีการ เป้าหมายต้องมาติดต่อกันทำงานด้วยกันหรืออยู่ร่วมกันในสังคมเดียวกันโดยที่ความแตกต่างนี้เป็นสิ่งที่ไม่สอดคล้องกันหรือไปด้วยกันไม่ได้ (เสริมศักดิ์ วิชาภรณ์, 2540 : 11) และได้ให้ความหมายว่า เหตุการณ์ที่บุคคลหรือกลุ่มมีความเห็นไม่สอดคล้องกันความขัดแย้งมีทั้งเชิงทำลาย และเปลี่ยนแปลงสร้างสรรค์ (ชูเกียรติ มุทธากาญจน์, 2556) เพราะฉะนั้น

ความขัดแย้งของมนุษย์ มีพื้นฐานเกิดจากสัญชาตญาณความก้าวร้าว ความขัดแย้งและการต่อสู้เป็นกระบวนการเพื่อการทดแทนหรือชดเชย สิ่งที่เป็นสัญชาตญาณก้าวร้าวทำลายล้างมนุษย์ โดยผ่านทางความขัดแย้งหรือการแข่งขันนั้น (พระมหาพรหม ธรรมหาโส, 2547)

ประเภทความขัดแย้ง

นอกจากนี้ในความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในองค์การสามารถแบ่งออกได้ 6 ประเภทตามระดับความขัดแย้งจากบุคคลถึงองค์การ(สิทธิพิงศ์ สิทธิจิร, ออนไลน์) ดังนี้

ประเภทที่ 1 ความขัดแย้งภายในตัวบุคคล (Intrapersonal Conflict) หมายถึง ความขัดแย้งภายในตัวบุคคลเกิดขึ้นเนื่องจากความไม่เป็นไปตามเป้าหมายหรือการไม่แน่ใจการกระทำของตนเองว่ามีความสามารถเพียงพอหรือไม่ หรือเกิดความสับสนหวั่นในสถานการณ์นั้นๆ จนไม่สามารถตัดสินใจ ความขัดแย้งภายในตัวบุคคลสามารถแบ่งออกเป็น 3 ชนิด

1. Approach – Approach Conflict คือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากบุคคลต้องเลือกทำอะไรในระหว่างตัวเลือกที่มีมากกว่า 1 ตัวและทุกตัวเลือกเป็นสิ่งที่จะให้ผลทางบวก เช่น การตัดสินใจเลือกทำงานหนึ่งใน 2 งาน ซึ่งทั้งสองงานต่างให้ผลประโยชน์และน่าสนใจเท่ากัน

2. Avoidance – Avoidance Conflict คือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเนื่องจากจะต้องเลือกทางเลือกทางใดทางหนึ่งจากทางเลือกสองทางหรือมากกว่าขึ้นไป ซึ่งทางเลือกต่างๆ เหล่านั้นต่างก็ได้ผลที่ไม่น่าพอใจ เช่น จะต้องเลือกว่าต้องอยู่คอนโดมิเนียมในเมือง หรือขับรถจากบ้านที่นอกเมืองเข้ามาทำงานในตัวเมือง

3. Approach – Avoidance Conflict คือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเนื่องจากจะต้องเลือกทำในสิ่งที่ได้ผลทางบวกและผลทางลบ เช่น จะเลือกทำงานในตำแหน่งที่ดีแต่ที่ทำงานตั้งอยู่ในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จะต้องย้ายที่อยู่และไม่มีโรงเรียนที่ดีสำหรับบุตรธิดา

ประเภทที่ 2 ความขัดแย้งระหว่างบุคคล หมายถึง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลเนื่องจากความไม่เห็นด้วยในเรื่องราว การกระทำหรือจุดประสงค์ ความขัดแย้งระหว่างบุคคลเกิดขึ้นส่วนใหญ่มีผลมาจากความแตกต่างของบุคคลในด้านการรับรู้ พื้นฐานการศึกษาและครอบครัวตลอดจนสถานภาพ ความขัดแย้งชนิดนี้จะเป็นสิ่งสกัดกั้นบุคคลให้มีการติดต่อกันอย่างมีประสิทธิภาพ

ประเภทที่ 3 ความขัดแย้งภายในกลุ่ม หมายถึง ความขัดแย้งของสมาชิกภายในกลุ่มที่เกิดจากความไม่เห็นด้วยเนื่องจากแนวคิดต่างกัน ดังนั้นเมื่อสมาชิกสรุปผลจากข้อมูลเดียวกันโดยสรุปต่างกันจึงทำให้เกิดความขัดแย้ง ซึ่งอาจเรียกว่าเป็น Substantive Conflict ผลของความขัดแย้งแบบนี้จะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่ดีขึ้นและมีการตัดสินใจ ส่วนความขัดแย้งที่อยู่บนรากฐานของการตอบสนองทางอารมณ์ต่อสถานการณ์นั้นๆ อาจเรียกว่า Affective Conflict ซึ่งความขัดแย้งแบบนี้อาจเป็นผลมาจากการที่มีรูปแบบและบุคลิกภาพที่ไม่เข้ากัน

ประเภทที่ 4 ความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม หมายถึง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มเช่นความขัดแย้งของแผนกบัญชีและแผนกวิจัยกลุ่มสหภาพแรงงานและคณะกรรมการประนีประนอม ถ้าปรากฏว่าไม่สามารถตกลงแก้ปัญหาได้ความขัดแย้งชนิดนี้นักจะนำไปสู่การแข่งขันและเกิดผลในแง่ของการชนะ – แพ้

ประเภทที่ 5 ความขัดแย้งในองค์การ หมายถึง ความขัดแย้งภายในองค์การสามารถแบ่งออกได้ 4 ชนิด ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างหัวหน้ากับลูกน้อง ความขัดแย้งระหว่างแผนกในระดับเดียวกัน ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ปฏิบัติงานประจำกลุ่มที่ทำงานในลักษณะสายงานและทีมงาน ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการกำหนดบทบาทที่ไม่ชัดเจน

ประเภทที่ 6 ความขัดแย้งระหว่างองค์กร หมายถึงความขัดแย้งระหว่างองค์กรที่ต้องใช้ทรัพยากรร่วมกัน หรือลูกค้าย่อยเดียวกัน มีการแข่งขันหรือความสัมพันธ์ว่าจะเกิดปฏิสัมพันธ์ในแง่ใด ถ้ามีการขัดแย้งสูงจะมีผลต่อความพยายามขององค์กรที่จะเข้าควบคุมแหล่งทรัพยากร รักษาสมดุลของส่วนแบ่งตลาด มีการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา และอาจจะมีการติดต่อเจรจากับองค์กรนั้นๆ เพื่อแก้ไขความขัดแย้ง

วิธีการแก้ไขความขัดแย้ง

6 ประเภท ดังกล่าวมาแล้ว ยังมีวิธีอื่นๆ อีก ซึ่งเป็นรูปแบบที่ใช้กันได้ผล ทั้งในระดับประเทศ และระดับความขัดแย้งทั่วไป ดังนี้

การนั่งลงเจรจา เป็นวิธีหนึ่งในลักษณะของการที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งมีความยินยอม ตกลงที่จะร่วมมือกันแก้ไขปัญหา โดยการที่ทุกฝ่ายต้องการนั่งคุยกันแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น และหาวิธีการเพื่อให้สามารถส่งเสริมอีกฝ่ายให้บรรลุเป้าประสงค์ในขั้นที่ทั้งสองฝ่ายได้รับความพึงพอใจ

การใช้บุคคลที่สาม มาทำหน้าที่ในการช่วยไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้ง ในลักษณะที่คู่กรณีไม่สามารถจัดการแก้ปัญหาหรือหาข้อยุติจากข้อขัดแย้งได้ บุคคลที่สามอาจจะเป็นเพื่อน บุคคลที่คู่กรณีทุกฝ่ายให้ความเคารพไว้นับถือ เชื่อใจ บุคคลที่อยู่ในระดับความสูงกว่าในหน่วยงาน ฝ่ายบุคคล (ที่มีหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาและยุติข้อโต้แย้ง โดยเฉพาะ) และยังรวมถึงการใช้อำนาจตุลาการ หรือผู้ประนีประนอมข้อพิพาท ในการเจรจาทำความเข้าใจโดยใช้บุคคลที่สามเข้ามาช่วยไกล่เกลี่ยนั้น

ขั้นตอนการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

การจัดการความขัดแย้ง คือการจัดการเพื่อให้ได้ข้อตกลง ซึ่งคือการเผชิญหน้า แสวงหา และการเข้าไปเกี่ยวข้องกับ ซึ่งมีขั้นตอนในการจัดการความขัดแย้ง 5 ขั้นตอน (จรรยาธรัตน์ จันทมาและคณะ, 2549) คือ

ขั้นที่ 1 เผชิญกับความขัดแย้ง เป็นการจัดการความขัดแย้งสิ่งแรกที่ผู้เกี่ยวข้องต้องกระทำ คือ การเปิดเผยความขัดแย้งโดยความระหัดระหาย ในบางครั้งถ้าเรารู้สึกว่าการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างกันไว้

ขั้นที่ 2 เข้าใจสถานการณ์ของแต่ละฝ่าย การเข้าใจสถานการณ์ของแต่ละฝ่ายจะทำให้การจัดการความขัดแย้งเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ได้ข้อตกลงที่ทั้งสองฝ่ายพึงพอใจและนำไปปฏิบัติได้ การเข้าใจสถานการณ์ของแต่ละฝ่ายประกอบด้วยทำความเข้าใจให้ชัดเจนว่าความขัดแย้งที่แท้จริงคืออะไร เพราะโดยแท้จริงแล้วความขัดแย้งที่แท้จริงมีมากกว่าความเข้าใจผิดหรือความคิดเห็นๆ ในเรื่องนั้น

ขั้นที่ 3 ระบุปัญหา ในขั้นที่ 2 เป็นการที่แต่ละฝ่ายต่างระบุหรือให้ความหมายของปัญหา หรือความขัดแย้งในด้านของตนเอง แต่ในขั้นที่ 3 ทั้งสองฝ่ายจะต้องพยายามที่จะให้ความชัดเจนหรือจะต้องระบุปัญหาร่วมกัน โดยที่เป็นที่ยอมรับของทั้งสองฝ่ายเมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดยืนยันที่จะต่อสู้และต้องการให้มีการชนะ – แพ้ เกิดขึ้น ความขัดแย้งนั้นก็จะกลายเป็นความขัดแย้งเชิงทำลายวิธีการที่จะร่วมมือกัน

ขั้นที่ 4 แสวงหาและประเมิน ขั้นนี้ต้องการคำตอบหรือทางเลือกที่เป็นที่พอใจและยอมรับของทั้งสองฝ่าย โดยปกติจะเกิดประโยชน์อย่างยิ่งเมื่อมีการแก้ปัญหาโดยแก้ไขที่ตัวปัญหา และพยายามแก้ไขปัญหาที่สามารถดำเนินการได้ก่อนเป็นอันดับแรกหลักจากนั้นจึงแก้ปัญหาที่ยากต่อไป การแสวงหาคำตอบเกี่ยวข้องกับการสร้างและประเมินคำตอบที่สร้างขึ้น

ขั้นที่ 5 ตกลงและนำทางเลือกที่ดีที่สุดไปใช้ (Agree upon and Implement the Best Solutions) จากขั้นที่ 4 เมื่อได้มีการประเมินทางเลือกที่สร้างขึ้นทุกทางเลือกแล้ว ก็จะต้องมีการทำการตกลงว่าใช้ทางเลือกทางใด

กล่าวได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการลดปัญหาความขัดแย้งเป็นพยานำเสนอวิธีการที่จะสามารถลดระดับความรุนแรงของปัญหาในสังคมมนุษย์ซึ่งหากมองถึงปัจจัยที่เชื่อมโยงของปัญหาความขัดแย้ง ได้แก่ความขัดแย้งภายในตัวบุคคล ความขัดแย้งระหว่างบุคคล ความขัดแย้งภายในกลุ่ม ความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม ความขัดแย้งใน

องค์การ และความขัดแย้งระหว่างองค์การ ซึ่งปัญหาความขัดแย้งเหล่านี้อาจจะจะต้องกลับมาจนถึงวิธีการใช้วาจาเพื่อการติดต่อสื่อสารหรือการมาทำความเข้าใจระหว่างคู่กรณีเพื่อลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้น เช่น การนั่งลงเจรจาข้อยุติปัญหาหรือทะเลาะปัญหาให้ลดน้อยลงไปหรืออาจจะใช้การใช้บุคคลที่สามที่มีความน่าเชื่อถือและเป็นกลางระหว่างผลประโยชน์ไม่เอนเอียง เป็นต้น แต่กระนั้น การลดปัญหาความขัดแย้งจะต้องเริ่มด้วยกระบวนการเป็นขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 เผชิญกับความขัดแย้ง ขั้นที่ 2 เข้าใจสถานภาพของแต่ละฝ่าย ขั้นที่ 3 ระบุปัญหา ขั้นที่ 4 แสวงหาและประเมิน และขั้นที่ 5 ตกลงและนำทางเลือกที่ดีที่สุดไปใช้ หรือในบางสังคมอาจจะมียุทธวิธีขั้นตอนที่มากกว่าหรือหลากหลายวิธีกว่านี้แต่ก็เป็นไปเพื่อลดความขัดแย้งในสังคมมนุษย์ทั้งหมด

หลักวาจีสัจจิต

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งความบริสุทธิ์ โดยหลักคำสอนมุ่งเน้นกระทำตนให้บริสุทธิ์ ปราศจากความชั่วทั้งปวงดังในโอวาทปาฏิโมกข์ หมายถึงคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าสำหรับถือเป็นหลักปฏิบัติในแนวเดียวกัน เป็นหัวใจหลักของพระพุทธศาสนา มี 3 ข้อ คือ การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว (พ.ธ. (ไทย) 25/183/90) หลักการทั้ง 3 นี้ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา ซึ่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงวางเป็นหลักปฏิบัติสำหรับพุทธศาสนิกชน ซึ่งพระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.9,ราชบัณฑิต, 2551) ได้อธิบายถึงหลักการทั้ง 3 ว่าการไม่ทำบาปทั้งปวง หมายถึง เว้นจากทุจริต คือ ความประพฤติดุชด้วยกาย วาจา ใจ ยิ่งกุศลให้ถึงพร้อม หมายถึงประกอบสุจริต คือประพฤติดุชด้วยกาย วาจา ใจ และ ทำใจของตนให้ผ่องใส หมายถึงทำใจของตนให้หมดจดจากเครื่องเศร้าหมองใจ มีโลภ โกรธ หลงเป็นต้น นอกจากนี้ด้วยหลักการที่พระพุทธองค์ทรงยึดถือจากพระพุทธพจน์ที่ตรัสตอบภิกษุราชกุมารข้างต้นสรุปได้ว่า วาจาไม่จริง ไม่เกิดประโยชน์ ไม่เป็นที่ชอบใจ ตถาคตไม่กล่าววาจานั้น วาจาที่จริง ไม่เกิดประโยชน์ ไม่เป็นที่ชอบใจ ตถาคตไม่กล่าววาจานั้น วาจาที่จริง เกิดประโยชน์ ไม่เป็นที่ชอบใจ ตถาคตรู้กาลที่จะกล่าววาจานั้น วาจาที่ไม่จริง ไม่เกิดประโยชน์ เป็นที่ชอบใจ ตถาคตไม่กล่าววาจานั้น วาจาที่จริง เกิดประโยชน์ เป็นที่ชอบใจ ตถาคตรู้กาลที่จะกล่าววาจานั้น (ม.ม. (ไทย) 13/86/87-88) ดังนั้น การใช้วาจาในการสื่อสารนับเป็นหัวใจสำคัญของมนุษย์ ในการอยู่ร่วมกันในสังคม ทั้งนี้เพื่อให้คิดประโยชน์สูงสุดในการอยู่ร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประโยชน์ในการสื่อสาร วาจาในพระพุทธศาสนา แยกเป็น 2 ประเภท คือ

วจีสัจจิต หมายถึง การประพฤติดุชด้วยวาจา มี 4 อย่างคือ พุดจริง 1 พุดไม่ส่อเสียด 1 พุดคำสุภาพ 1 พุดพอประมาณ 1. (วิ.ป.อ. (ไทย) 8/-/482) ดังที่พระอรรถกถาจารย์ได้อธิบายวจีสัจจิตทั้ง 4 ประการ ดังนี้

1. พุดจริง ได้แก่ พุดจริง ดำรงคำสัตย์ เพราะสืบทอดคำสัตย์ไว้ด้วยความจริง กล่าวคือ ไม่พุดเท็จในระหว่าง เพราะบางครั้งพุดเท็จ บางครั้งพุดจริง คำสัตย์ของบุคคลนั้นไม่สืบทอดด้วยความสัตย์ เพราะเขาพุดเท็จในระหว่าง เพราะฉะนั้นคนนั้นได้ชื่อว่าไม่ดำรงคำสัตย์ บุคคลไม่พุดเท็จแม้เพราะเหตุความเป็นอยู่ ย่อมดำรงความสัตย์ไว้ด้วยความสัตย์เหมือนกัน มีความมั่นคงคือมีถ้อยคำมั่นคง

2. พุดไม่ส่อเสียด ได้แก่ การพุดคำที่ทำให้เกิดความสามัคคี พุดสมานคนที่แตกต่างกัน เช่น เมื่อมิตรสองคนหรือผู้ที่ร่วมอุปัชฌาย์กันเป็นต้น แตกกันด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งเข้าไปหาคนทั้งสองแล้วกล่าวคำมีเป็นต้นว่า การแตกกันนี้ไม่สมควรแก่ท่านทั้งหลายผู้เกิดในตระกูลเช่นผู้เป็นพหูสูตอย่างนี้ พุดส่งเสริมคนที่พร้อมเพรียงกัน คือส่งเสริมคนที่สมานกัน

3. พุดคำสุภาพ ได้แก่ การกล่าววาจาที่ไม่มีโทษ ไพเราะสละ คือวาจาสบายหู เพราะไพเราะด้วยพยัญชนะ ไม่เกิดแสงพุดจืดเข้มแข็งพุด เพราะไม่ทำให้เกิดความโกรธ ให้เกิดความรักไปทั่วไพเราะไพเราะ เป็นวาจาหยั่งลงถึงหทัย เพราะไม่มีอะไรกระทบไปถึงหทัยเข้าไปสู่จิตโดยสะดวกเป็นคำของชาวเมือง บริบูรณ์ด้วยคุณ

4. พุดพ้อประมาณ ได้แก่ พุดถูกกาล เพราะพุดถูกกาลอันควร คือพุดตามกำหนดกาลที่ควรพุด เพราะพุดจริงแท้ตามความจริง เพราะพุดอิงประโยชน์ปัจจุบันและประโยชน์ในภายหน้า เพราะพุดอิงโลกุตระธรรม 9 เพราะพุดอิงสังวรวินัย และปหานวินัย เพราะมีวาทะเป็นหลักฐาน กล่าวคำพุดอันควรจำไว้ในหทัย มีที่อ้างอิง มีส่วนสุด คือแสดงหัวข้อแล้วกล่าวไปตามที่หัวข้อของวาทะนั้นปรากฏ ประกอบด้วยประโยชน์ คือ กล่าววาทะประกอบด้วยประโยชน์ กล่าววาทะปราศจากโทษ (ขุ.ม.อ. (ไทย) 5/-/647-651)

วชิทฺฐจริต (อง.จตุกก. (ไทย) 21/221/338) คือ การประพจน์ด้วยวาทะ ความประพจน์ที่ไม่ดีทางวาทะ ความประพจน์เสียหายทางวาทะ ทางการพุด การประพจน์ผิดทางวาทะ การประพจน์ที่ไม่ดีทางวาทะ การใช้วาทะในทางที่ผิด ในทางที่ไม่ถูกต้อง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546) เป็นธรรมที่ทำให้เราร้อนดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า “กายทฺฐจริต วชิทฺฐจริต และมโนทฺฐจริต ธรรมเหล่านี้ชื่อว่าทำให้เราร้อน” (อภ.สง. (ไทย) 34/1311/329) เป็นอกุศลธรรมที่ก่อให้เกิดโทษทั้งต่อตนเองและผู้อื่นดังที่ตรัสว่า “ก็ชนเหล่าใดประพจน์กายทฺฐจริต วชิทฺฐจริต มโนทฺฐจริต ชนเหล่านั้นชื่อว่าไม่รักตน แม้ชนเหล่านั้นจะกล่าวอย่างนี้ว่า ‘เรารักตน’ ก็ตาม ชนเหล่านั้นก็ชื่อว่าไม่รักตน” (ส.ส. (ไทย) 15/115/132) วชิทฺฐจริตเป็นหนึ่งในทฺฐจริต 3 ประการ คือ กายทฺฐจริต วชิทฺฐจริตและมโนทฺฐจริต (ที.ปา. (ไทย) 11/305/260) เป็นการกระทำไม่ดีทางวาทะ เป็นความประพจน์ด้วยวาทะหรือ ประพจน์ทางวาทะประกอบด้วย 4 ประการ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546 : 355) ได้แก่

1. พุดเท็จ ได้แก่ วชิประโยค หรือ กายประโยค ที่ทำลายประโยชน์ของบุคคลผู้มุ่งจะกล่าวให้คลาดเคลื่อน กล่าวคือเจตนาที่ให้เกิดกายประโยคและวชิประโยค ซึ่งพุดให้ผู้อื่นคลาดเคลื่อนของบุคคลผู้มุ่งจะกล่าวให้คลาดเคลื่อนด้วยประสงค์จะกล่าวให้คลาดเคลื่อนจากความจริง เรื่องที่พุดนั้นไม่เป็นจริง ไม่แท้ ทำให้เขาเข้าใจเรื่องที่ไม่จริง ไม่แท้นั้นว่า เป็นเรื่องจริง เรื่องแท้. การพุดเท็จมีองค์ 4 คือ 1. เรื่องไม่แท้ 2. จิตคิดจะพุดให้คลาดเคลื่อน 3. ความพยายามเกิดจากจิตคิดจะพุดให้คลาดเคลื่อนนั้น 4. คนอื่นรู้เรื่องนั้น การพุดเท็จ ใช้กายบ้าง ใช้ช่องที่เนื่องด้วยกายบ้าง ใช้วาทะบ้าง เพื่อกระทำการวิปริตหลอกลวงผู้อื่น ถ้าผู้อื่นเข้าใจความนั้นด้วยกิจริยานั้นถือว่าการพุดเท็จสำเร็จประโยชน์

2. พุดส่อเสียด ได้แก่วาทะที่เป็นเหตุทำตนเป็นที่รักในใจของผู้ที่ตนพุดด้วย และเป็นเหตุส่อเสียดผู้อื่น กล่าวคือ เจตนาของบุคคลผู้มีจิตเศร้าหมองทำให้เกิดความพยายามทางกาย และทางวาทะเพื่อให้คนอื่นแตกกันก็ดี เพื่อต้องการทำตนให้เป็นที่รักที่ดี การพุดส่อเสียด มีองค์ 4 คือ 1. ผู้คนที่พึงให้แตกกัน 2. มุ่งให้เขาแตกกันด้วยประสงค์ว่าคนเหล่านั้นจักเป็นผู้ต่างกัน และแยกกันด้วยอุบายอย่างนี้หรือประสงค์ให้ตนเป็นที่รักกว่าเราจักเป็นที่รักจักเป็นที่ไว้วางใจ ด้วยอุบายอย่างนี้ 3.ความพยายามที่เกิดแต่ความมุ่งให้เขาแตกกันนั้น 4. ผู้นั้นรู้เรื่องนั้น

3. พุดคำหยาบ ได้แก่เจตนาหยาบโดยส่วนเดียวที่ทำให้เกิดความพยายามทางกายและความพยายามทางวาทะที่เป็นเหตุตัดความรักของผู้อื่น ชื่อว่า การพุดคำหยาบมีองค์ 3 คือ 1. คนอื่นที่ตนด่า 2.โกรธ และ3. การด่า

4. พุดเพ้อเจ้อ ได้แก่ อกุศลเจตนาที่ให้เกิดความพยายามทางกายและทางวาทะที่เป็นเหตุให้เข้าใจเรื่องที่ไม่มีประโยชน์ การพุดเพ้อเจ้อมีองค์ 2 คือ 1. มุ่งกล่าวถ้อยคำที่ไร้ประโยชน์มีเรื่องภารตยุทธ์ และเรื่องชิงนางสีดา เป็นต้น 2. กล่าวเรื่องเช่นนั้น (ที.ส.อ. (ไทย) 1/191-199)

กล่าวได้ว่า คำสอนทางพระพุทธศาสนาในเรื่องวชิทฺฐจริตและวชิทฺฐจริตได้พยายามนำเสนอเพื่อการเปรียบเทียบคำพุดหรือการใช้วาทะทั้งในทางที่ดีและวาทะที่ไม่ดีว่ามีผลกระทบต่อผู้ใช้วาทะแตกต่างกันออกไปหากผู้พุดใช้วาทะสุจริตจะได้รับความน่าเชื่อถือ เกิดกุศลกรรมนำไปสู่ความสุข แต่หากใช้วาทะในทางทุจริตผลร้ายย่อมจะต้องเกิดขึ้นในลักษณะใดลักษณะหนึ่งอย่างแน่นอนซึ่งความเชื่อพระพุทธศาสนาจะระบุว่าหากเสียชีวิตไปจะตกอบายภูมิอย่างแน่นอนเช่นกัน แต่หากยังมีชีวิตจะได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง เช่น การไม่มีใครเชื่อถือ ไม่มีใครอยากคบค้าสมาคมด้วย ไม่มีใครอยากอยู่ร่วมสังคม

วิเคราะห์วิธีการลดความขัดแย้งในสังคมไทยด้วยหลักวจีสุจริต

ความขัดแย้งในสังคมนั้นระหว่างมนุษย์เป็นสิ่งที่เกิดเป็นธรรมดาที่จะทำให้หลีกเลี่ยงไม่ได้ซึ่งสังคมเกิดความไม่สงบสุขต่อการดำรงชีวิตทุกภาคส่วนแต่การลดระดับความขัดแย้งให้น้อยก็เป็นหน้าที่ของมนุษย์เช่นกันที่จำเป็นจะต้องสร้างกระบวนการแก้ไขปัญหามาหรือแนวทางการลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการใช้วาจาเพื่อการติดต่อสื่อสารให้เกิดความเข้าใจ และสามารถจัดสรรผลประโยชน์ให้ถึงตัวนักวิชาการหลายท่านพยายามเสนอว่าให้คู่กรณีหันหน้าเข้าหากันเพื่อพูดคุยและลดความขัดแย้งลงไปแต่กระนั้นกระบวนการที่ผ่านแม้ว่าจะผ่านกระบวนการดังกล่าวสังคมไทยก็ยังไม่สามารถลดระดับความขัดแย้งได้ถึงแม้ว่าจะดูเหมือนจะไม่รุนแรงก็ตามแต่ความขัดแย้งระหว่างส่วนบุคคลหรือระหว่างกลุ่มบุคคลก็ยังอยู่ไม่หายไปไหน เพราะฉะนั้น แนวคิดทางพระพุทธศาสนาในเรื่องวจีสุจริตพยายามนำเสนอเพื่อนำไปสู่ลดความขัดแย้งในสังคมแต่การปรับประยุกต์ใช้จะต้องมีแนวทางที่ถูกต้อง ถูกธรรม และเป็นไปตามธรรมชาติของมนุษย์ให้มากที่สุดเพราะมนุษย์เป็นผู้ที่สามารถทำความเข้าใจในเรื่องเหตุและผลได้มากกว่าสัตว์ประเภทอื่นๆ ซึ่งพระพุทธองค์ทรงวางหลักการไว้ว่า วาจาต้องเป็นประโยชน์ วาจาต้องสร้างความชอบใจ วาจาที่เหมาะสมกับกาล วาจาที่ไม่โทษในภายหลัง และวาจาที่ไม่สร้างความแตกแยกให้กับหมู่มนุษย์ เป็นต้น ดังจะได้วิเคราะห์ตามบริบทประเด็นดังนี้

1. การลดความขัดแย้งด้วยการใช้สัจจะ โดยลักษณะทั่วไปของการใช้สัจจะจะเป็นความจริงที่สังคมรับรู้ได้ตามหลักของเหตุและผลซึ่งเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนในสังคมจะสามารถเข้าใจในความจริงที่เกิดขึ้นหากมีการสื่อสารในทิศทางที่จะส่งผลในอนาคต เช่น หากมีการขัดแย้งกันไม่ว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลจะต้องเดือดร้อนกันหมดย่อมทำให้ทุกคนสูญเสียโอกาสในการดำรงชีวิตอย่างปกติสุขเพราะไม่เกิดความไว้วางใจ ไม่เกิดความเชื่อใจระหว่างกันหากมีปริมาณที่มากขึ้นย่อมทำลายระบบสังคมให้อ่อนแอลงไปอย่างน่าเสียดาย กระนั้น การใช้ความจริงเข้าหากันจะช่วยให้ลดความขัดแย้งลงไปอย่างมากเพราะจะหากบุคคลนั้นไม่ยอมรับความจริงบุคคลนั้นจะไม่ยอมรับบุคคลนั้นด้วยทำให้บุคคลนั้นใช้ชีวิตติดตอสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้ยาก เพราะฉะนั้น การสร้างค่านิยมให้คนในสังคมยอมรับความจริงที่เกิดขึ้นและปฏิเสธบุคคลที่ไม่ยอมรับความจริงตามหลักของเหตุและผล หากกระทำผิดต้องยอมรับในความผิดนั้นหรือการใช้วาจาที่ผิดต้องยอมรับในความผิดนั้นๆ หากไม่ยอมรับในความผิดสังคมจะต้องมีมาตรการกดดันให้เกิดกระบวนการลงโทษตามลักษณะความผิดที่เกิดขึ้น

2. การใช้วาจาที่ก่อให้เกิดความรับผิดชอบทางสังคม เป็นลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมทางความคิด พฤติกรรมทางการกระทำ ส่งผลให้แสดงออกพฤติกรรมทางวาจาซึ่งการใช้วาจาอย่างมีที่มาของความสงบหรือความขัดแย้งก็ได้ เช่น เมื่อการมีกล่าวหาในสิ่งที่ไม่เป็นจริงต่อบุคคลหรือกลุ่ม แต่เมื่อผลพิสูจน์ด้วยหลักฐานต่าง ๆ แล้วว่าไม่เป็นจริง ผู้ที่กล่าวหาจะต้องมีรับผิดชอบต่อพฤติกรรมที่เกิดขึ้นซึ่งหากเป็นนักการหรือผู้นำระดับประเทศจะต้องมีบรรทัดฐานด้วยการลาออกและกล่าวคำขอโทษเพื่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อสังคมซึ่งหลายครั้งที่เป็นข่าวว่ามีการกล่าวหา แจ้งความคดีการดูหมิ่น การสับประมาท และแจ้งข้อมูลอันเป็นเท็จ เป็นต้น พฤติกรรมเหล่านี้จะส่งผลต่อผู้ถูกกล่าวหาในเบื้องต้นซึ่งแม้ว่าจะไม่เป็นจริงก็ตามแต่ก็สร้างความขัดแย้ง สร้างความขัดใจ ลดความน่าเชื่อถือที่เป็นเครื่องมือสำคัญของทำลายผู้อื่นให้เห็นกันเนื่องๆ เพราะฉะนั้น ในการลักษณะพฤติกรรมการใช้วาจาดังกล่าวเมื่อตรวจสอบ พิสูจน์ความจริงแล้วไม่เป็นไปตามสิ่งดังกล่าวจะต้องสร้างบรรทัดการลงโทษอย่างเด็ด เช่น กรณีการถ่มยาพิษมาชนรถผู้อื่น (กรณีนักจัดรายการวิทยุชื่อดัง) และบอกกับสังคมว่าตนไม่ได้เป็นผู้กระทำแม้ว่าจะมีหลักฐานอย่างชัดเจนก็ตามแต่ในที่สุดก็สร้างให้ตนเองเดือดร้อนกับตนเองให้ได้รับการลงโทษจากสังคมถึงแม้ว่าจะมีความผิดทางกฎหมายน้อยก็ตามแต่โทษทางสังคมย่อมรุนแรงต่อผู้ที่ไม่รับผิดชอบต่อความผิดของตนเอง เป็นต้น

3. การใช้วาจาที่อาศัยหลักการไม่เสริมแต่ง เป็นลักษณะของการอาศัยหลักการต่าง ๆ ที่ระบุในสังคม เช่น ด้วยบทกฎหมาย ระเบียบกติกา กฎเกณฑ์ต่าง ๆ เป็นต้นจะช่วยลดความขัดแย้งลงเพราะสามารถสืบหาข้อมูลที่ทำได้

แต่กระนั้น การใช้วาจาของมนุษย์ส่วนใหญ่จะอาศัยอารมณ์ความรู้สึกของตนเองเข้าเสริมแต่งข้อมูลให้คลาดเคลื่อนไปจากความจริงเพื่อให้ตนเองพูดน่าเชื่อถือมากขึ้นซึ่งบางครั้งก็ส่งผลกระทบต่อคนที่ไม่ได้ไปยุ่งสังคมนาอย่าง หากผู้พูดนั้นมีตำแหน่งทางการปกครอง มีตำแหน่งทางการบริหารองค์กรรัฐ หรือผู้นำประเทศก็จะส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชน ผลกระทบร้ายดังกล่าวก็นับอยู่กับผู้ใช้วาจาว่ามีระดับความสำคัญต่อสังคมมากน้อยเพียงใด แต่ถึงอย่างก็ตามบุคคลในสังคมทั่วไปควรที่จะต้องอาศัยหลักการเป็นพื้นฐานในการพูดเพราะจะช่วยลดความขัดแย้งลงและการพูดจะไม่สร้างความแตกแยก ไม่สร้างแตกต่างให้กับกลุ่มบุคคลรู้สึกที่ขัดเคืองใดๆ ด้วยการใช่วาจาอย่างมีหลักการซึ่งจะเห็นได้ว่า การพูดที่มีหลักการจะมีคนรักมากกว่าผู้ที่พูดไม่อาศัยหลักการและผู้ฟังจะเกิดการยอมรับมากกว่าทำให้ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในสังคมนั้นๆ

4. การใช้วาจาเพื่อสื่อความเป็นกลางทางสังคม โดยเฉพาะนักสันติวิธีหรือผู้ที่เข้ามาแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งระหว่างบุคคลกับบุคคล ระหว่างบุคคลกับกลุ่มบุคคล ระหว่างกลุ่มบุคคลกับกลุ่มบุคคลระหว่างผู้นำกับประชาชน ระหว่างภายในองค์กรเดียวกัน เป็นต้น ผู้ที่ทำหน้าที่จะต้องมีความสะอาดทางผลประโยชน์ที่ไม่เอนเอียงไปทางหนึ่งทางใดอย่างเด็ดขาด หรือมีผลประโยชน์ทับซ้อนใดๆ ต่อประเด็นความขัดแย้งนั้นๆ เพราะหากมีผลประโยชน์ร่วมด้วยจะเกิดการไม่ยอมรับต่อการคลี่คลายปัญหา และไม่มีใครเชื่อถือในคำพูดดังกล่าวได้ เพราะฉะนั้น นักเจรจาที่ดีหรือนักแก้ปัญหาทางสังคมควรยึดหลักความยุติธรรม เสมอภาค ความเท่าเทียมและไม่มีผลประโยชน์ใดๆ ต่อกลุ่ม ต่อบุคคล หรือต่อสังคมอย่างเด็ดขาดจะช่วยสร้างความไว้วางใจ ความน่าเชื่อถือ และยอมรับบุคคลนั้นในฐานะเป็นสื่อกลางของการลดความขัดแย้ง อีกทั้งคุณลักษณะของผู้ที่จะต้องไกลเกลี่ยอาจจะมีมากกว่าคุณลักษณะอาชีพอื่นๆ เพราะหากไม่มีความฉลาด ไม่เข้าใจต่อปัญหา ไม่น่าเชื่อถือก็ไม่สามารถลดความขัดแย้งได้เช่นกัน

5. การพัฒนาผู้นำต้นแบบทางวาจา เพราะการสร้างบรรทัดทางการพูดย่อมนำมาซึ่งพฤติกรรมการณ์เลียนแบบของบุคลากรทั่วไป โดยเฉพาะการใช้วาจาของผู้ที่จะต้องอาศัยการพัฒนาตนเองอยู่เสมอและระมัดระวังการใช้วาจาของตนเอง หากระดับผู้นำที่สูงก็ยิ่งถูกจับตาเป็นพิเศษ เช่น การใช้วาจาของผู้นำระดับประเทศย่อมส่งผลกระทบต่อประชาชนได้เสมอ หากย้อนหลังกลับไปดูการใช้วาจาของประเทศที่สร้างความหายนะและการสูญเสียต่างก็ต้องยอมรับในหลายยุคที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง เช่นในยุคพฤษภาทมิฬที่ผู้นำประเทศโกหกประชาชนจนนำไปสู่การประท้วงการเสียชีวิตของประชาชน หรือในยุคที่ไม่ไกลมากนักก็ตามซึ่งศึกษาได้จากประวัติศาสตร์การเมืองไทยของอนุชนรุ่นหลัง เป็นต้น และหากตรวจสอบผู้นำที่ใช่วาจาครองใจประชาชนไว้ได้ก็ต้องยกให้กับ นานชวัน หลีกภัยที่สามารถใช้วาจาที่นุ่มนวลจนฟังได้อย่างมาก อีกทั้งใช้วาจาที่อาศัยหลักการเป็นตัวนำได้เสมอจนได้ฉายาว่าวาจาใบมีดอาบน้ำผึ้งก็สามารถเป็นต้นแบบของผู้นำในสังคมได้ เป็นต้น เพราะการใช้วาจาของผู้จะต้องสามารถวางรากฐานต่อพฤติกรรมการใช้วาจาของประชาชนให้ได้จะช่วยลดความขัดแย้งลงไป หากผู้นำใช้วาจาโผงผางหรือวาจาหยาบหรือวาจาชั่วร้ายทำลายความปกติของประชาชนก็ยิ่งซ้ำเติมความเลวร้ายในสังคมไปหรือสร้างความขัดแย้งอย่างไม่รู้จบนั่นเอง ดังนั้น การใช้วาจาของผู้และคณะทำงานควรสร้างบรรทัดฐานความพอใจ เป็นประโยชน์ และถูกกาลเทศะในกลุ่มผู้ใช่วาจาให้ได้เสียก่อนแล้วค่อยสร้างพฤติกรรมการใช้วาจาของประชาชน

บทสรุปวิเคราะห์

สังคมมนุษย์ย่อมมีความขัดแย้งระหว่างกัน ยากที่จะหลีกเลี่ยงแต่แนวคิดของการแก้ไขหรือลดปัญหาความขัดแย้งนั้นก็เป็นที่ของสังคมมนุษย์ด้วยเช่นที่จะทำให้เกิดปัญหาหมดไปหรือลดน้อยลงไปให้มากที่สุดแต่ถึงอย่างไรก็ตามพฤติกรรมการใช้วาจาของบุคคลย่อมยากที่จะควบคุมให้ไม่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่นเพราะการใช้วาจาเป็นพื้นฐานของการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันที่ก่อให้เกิดความเข้าใจและสนองตอบต่อความต้องการของตนเองให้มากที่สุดไม่ว่าจะเกิดความขัดแย้งภายในตัวบุคคล ความขัดแย้งระหว่างบุคคล ความขัดแย้งภายในกลุ่ม ความขัดแย้ง

ระหว่างกลุ่ม ความขัดแย้งในองค์กร และความขัดแย้งระหว่างองค์กรซึ่งอาจจะอาศัยการนั่งลงเจรจาหาข้อยุติ ปัญหาหรือทะเลาะปัญหาลดน้อยลงไปหรืออาจจะใช้การใช้บุคคลที่สามที่มีความน่าเชื่อถือและเป็นกลางระหว่างผลประโยชน์ไม่เอนเอียง หรือนักวิชาการทางด้านสันติวิธีก็พยายามนำเสนอแนวทางอื่นๆ ที่สามารถช่วยให้ลดปัญหาความขัดแย้งได้ แต่ถึงอย่างไรก็ตามหากมองดูความขัดแย้งในสังคมไทยก็เห็นได้ว่าเกิดจากปัญหาการใช้วาจาของระดับผู้นำและองค์กรรัฐส่วนหนึ่งด้วยเช่นกันที่ไม่สามารถสร้างบรรทัดทางการใช้วาจาหรือการใช้ข้อมูลที่ไม่เป็นจริงนำเสนอต่อประชาชนจนกลายเป็นการสื่อสารเพื่อเข้าถึงผลประโยชน์ของตนเองและกลุ่มของตนเองเมื่อผลประโยชน์ไม่ลงตัวก็นำไปสู่ความขัดแย้งในสังคมดังที่ผ่านมา

วิธีการนำเสนอมุมมองต่อการใช้จริยธรรมหรือการใช้วาจาให้ถูกต้อง ถูกธรรม เหมาะสมกับกาลเทศะสามารถลดปัญหาความขัดแย้งให้น้อยลงผ่านการสร้างค่านิยมให้กับสังคมโดยภาพรวมทั้งหมดด้วยการลดความขัดแย้งด้วยการใช้สัจจะ การใช้วาจาที่ก่อให้เกิดความรับผิดชอบทางสังคม การใช้วาจาที่อาศัยหลักการไม่เสริมแต่ง การใช้วาจาเพื่อสื่อความเป็นกลางทางสังคมและการพัฒนาผู้นำต้นแบบทางวาจา ซึ่งการใช้วาจาดังกล่าวจะต้องพึงระมัดระวังและควบคุมตนเองให้อยู่หลักการดังนี้หากการใช้วาจาไม่จริง ไม่เกิดประโยชน์ ไม่เป็นที่พอใจ บุคคลจะต้องไม่กล่าววาจานั้น หากการใช้วาจาที่จริง ไม่เกิดประโยชน์ ไม่เป็นที่พอใจ บุคคลไม่ควรกล่าววาจานั้น หากการใช้วาจาที่จริง เกิดประโยชน์ ไม่เป็นที่พอใจ ตลาคตรู้กาลที่จะกล่าววาจาก็ไม่กล่าววาจานั้น แต่หากวาจานั้นเป็นความจริง เกิดประโยชน์ เป็นที่พอใจ เหมาะสมกับกาลที่จะกล่าววาจานั้น บุคคลควรกล่าววาจานั้นได้

เอกสารอ้างอิง

1.ภาษาไทย

(ก) เอกสารปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด 91 เล่ม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2534.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. มูลนิธิ. อรรถกถาธรรมบทภาษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 17 . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2541.

(ข) เอกสารทุติยภูมิ

1) หนังสือ

จรรยาธัน จันทุมและคณะ. รายงานเรื่องความขัดแย้ง. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2549.

เทพ สุนทรสารทูล. เพลงยาวนिरาสุนทรภู. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2535.

ปิ่น มุทุกันต์. แนวสอนธรรมะตามหลักสูตรนักธรรมตรี. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2514.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2546.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.9.ราชบัณฑิต). พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ อธิบายศัพท์และแปลความหมายคำวัดที่ชาวพุทธควรรู้. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม, 2551.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. ความขัดแย้ง :การบริหารเพื่อการสร้างสรรค์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : ต้นอ่อน
แกรมี, 2540.

2) วิทยานิพนธ์

พระมหาพรหม ธรรมหาโส. “รูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีศึกษาวิเคราะห์คู่มือแม่ตำราข้าง
จ.เชียงใหม่”. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย. 2547.

3) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์

ชูเกียรติ มุทธากาญจน์. การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน. วิทยาลัยการปกครอง. 4 ตุลาคม 2556. (อัด
สำเนา).

4) เว็บไซต์

สิทธิพงศ์ สิทธิจักร. ความขัดแย้ง. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : www.moe.go.th/wijai/conflict.doc [4 มกราคม
2561].